

PERSOANA JURIDICĂ – SUBIECT INDIVIDUAL DE DREPT

Autor: Ina BOSTAN, lector superior, mag. drept

Universitatea Tehnică a Moldovei

Abstract: *Evenimentele din ultimii ani au determinat multiple și profunde mutații în toate sferele vieții sociale. Impactul acestora s-au produs, după cum era și firesc, și asupra sistemului de drept, deoarece dreptul nu este altceva decât viața socială, tiparele normelor juridice. Transformările profunde din viața social-economică, politică în virtutea revoluției tehnico-științifice, sunt expresia concretă a necesității de schimbare. Trecerea la o societate democratică este condiționată în mare măsură de schimbarea mentalității, comportamentului, de noile atitudini, de introducerea și utilizarea unor noi metode și principii, ce sunt însoțite de noi forme de conducere a activității sociale. Apariția de noi necesități și de noi valori colective în general și apariția persoanei juridice ca subiect individual de drept în particular, determină creșterea rolului factorului uman-colectiv, care devine un factor decisiv și, în același timp, unul strategic în dezvoltarea relațiilor de piață. Persoanele juridice sunt cel mai adecvat instrument juridic de drenare a energiilor umane și financiare pentru realizarea unor scopuri sociale.*

Cuvinte cheie: *subiect de drept, raport juridic, persoană fizică, persoană juridică, persoană morală, capacitate juridică, voință colectivă, fondator, asociat, acționar etc.*

1. Definiția și elementele constitutive ale persoanei juridice.

Studiind doctrina în acest domeniu, putem confirma cu certitudine că persoanele juridice sunt un produs al raporturilor dintre oameni sau, altfel spus, un instrument juridic de realizare a scopurilor acestora.¹ Pentru a face un subiect de drept, altul decât omul, jurisprudența a recurs la o ficțiune a legii, inventând și punând în circuit un mecanism juridic util, denumit mai întâi persoană morală, ulterior persoană juridică. Altfel spus, persoana juridică este un subiect de drept, creat artificial de legiuitor, pentru a permite colectivităților de oameni să se manifeste în raporturi juridice similar unui individ. Deși persoana juridică nu este perceptibilă simțurilor omului (nu este vizibilă și nici tangibilă), ea este o realitate care emană voință proprie, distinctă de voința indivizilor care o fondează. Evoluția societății umane a demonstrat că activitatea lucrativă devine mai eficientă și realizează mari succese, anume atunci, când este desfășurată de colectivități. Rolul economic al colectivităților de oameni uniți prin mecanismul persoanelor juridice este enorm, iar descoperirea acestora ca mecanism de concentrare a capitalului a fost echivalată de cercetători, pe bună dreptate, cu descoperirea forței aburului și a electricității.

În literatura de specialitate persoanei juridice i s-au dat mai multe definiții, care din păcate nu reflectă și nu explică toate componentele unei colectivități, considerată a fi subiect individual de drept. Chiar și legiuitorul, în definiția dată persoanei juridice la art. 55 din Codul Civil al RM, manifestă doar străduința de a identifica elementele care se manifestă în interiorul acestui fenomen juridic, indiferent de tipul, forma sau scopul ei. Astfel, art.55 alin.(1) definește persoana juridică drept o organizație "care are un patrimoniu distinct și răspunde pentru obligațiile sale cu acest patrimoniu, poate să dobândească și să exercite în nume propriu drepturi patrimoniale și personale nepatrimoniale, să-și asume obligații, poate fi reclamant și pârît în instanța de judecată". Din definiția legală se desprind patru elemente ale persoanei juridice: organizație (structură organizatorică) proprie, patrimoniu distinct, răspundere, capacitate civilă și procedurală. Dacă lipsește cel puțin unul dintre elementele menționate, această creație juridică ca subiect de drept își pierde armonia și claritatea, generând, în consecință, nereguli în funcționarea întregului sistem.

Organizația proprie presupune o structură internă a subiectului - persoană juridică, prin care colectivul de participanți (fondatorii, asociații, acționarii etc.) ai acesteia, formează și manifestă în exterior o voință unitară. Neavând o existență organică, legea atribuie persoanei juridice voința persoanei fizice (persoanelor fizice) care o compune, în măsura în care acestea acționează pentru realizarea scopului persoanei juridice. Dar, voința persoanei juridice nu este suma voințelor persoanelor fizice, ci este o calitate nouă, manifestată în organele sale de control și de conducere. La baza formării voinței sociale stă principiul majorității. În prezent, acest principiu se aplică tuturor persoanelor juridice, indiferent de forma pe care o îmbracă. Deci, centrul motor vital al funcționării persoanei juridice este alcătuit din organele sale. Astfel, persoana juridică

¹ Cărpenaru A, Stanciu D. *Drept comercial român*. București, 2001.

își manifestă voința sa în raporturile cu terții prin reprezentanții săi asociați, acționari, membri sau prin persoane străine de ea. Acest drept se conferă respectivelor persoane prin actele constitutive sau, ulterior, prin voința asociaților exprimată la adunarea generală. Aici se poate menționa faptul, că și persoana juridică cu asociat unic, are de asemenea o structură organizatorică proprie, formată din cel puțin două organe, chiar și în cazul în care unicul asociat cumulează atribuțiile organului suprem și ale organului administrativ. Această concluzie o deducem din normele permissive ale legislației Republicii Moldova, în care se stipulează că se pot constitui și funcționa societăți comerciale cu asociat unic în formă de societate pe acțiuni și societate cu răspundere limitată. De asemenea, persoane juridice unipersonale, pot fi considerate și întreprinderile de stat și întreprinderile municipale, precum și unele persoane juridice de drept public (Banca Națională, Camera Înregistrării de Stat, Camera de licențiere etc.).

Conform art.248 alin.(1) C.C. al RM, *patrimoniul persoanei juridice* reprezintă totalitatea drepturilor și obligațiilor cu caracter economic a persoanei juridice. Conform noțiunii legale, patrimoniul se compune dintr-o parte activă și o parte pasivă. Ca universalitate juridică patrimoniul persoanei juridice este unic. Toate bunurile persoanei juridice fac parte componentă din patrimoniul ei. Inițial, acesta se constituie din bunurile transmise cu titlu de aport la capitalul social, suplimentându-se cu bunurile dobândite de societate în procesul activității.

Fundamentul *răspunderii persoanei juridice* îl constituie patrimoniul acesteia. Toate bunurile incluse în activul patrimoniului pot fi urmărite pentru obligațiile asumate. În unele cazuri pentru obligațiile persoanei juridice pot fi urmărite și alte persoane. Ca de exemplu, ar servi răspunderea asociaților pentru obligațiile societății în nume colectiv, a comanditaților pentru obligațiile societăților în comandită, a fondatorilor pentru obligațiile instituției.

În concluzie, putem remarca faptul că răspunderea persoanei juridice este asigurată grație patrimoniului propriu, asupra căruia creditorii au drept de gaj general. Persoana juridică, participând la raporturi juridice, își asumă anumite obligații pe care trebuie să le respecte. Prin actele încheiate, în limita competenței, de către organele sale sau de persoanele împuternicite, persoana juridică poate leza creditorii și debitorii săi, precum și pe propriii membri. De aceea, persoana lezată poate trage persoana juridică la răspundere pentru reparația prejudiciului suportat. Răspunderea persoanei juridice este întotdeauna una materială, independent de caracterul și natura obligației - civile, administrative, fiscale sau penale.²

Scopul propriu constituie un element al personalității juridice, care scoate în lumină rațiunea de a fi a respectivei persoane juridice. Atunci când spunem că scopul trebuie să fie propriu, avem în vedere, atât faptul că el trebuie să aparțină unui anume colectiv de oameni individual determinat, care are o structură organizatorică stabilă și un patrimoniu propriu, cât și faptul că acest scop trebuie să fie bine definit. Dacă scopul persoanei juridice este lucrativ, interesul membrilor este de a dobândi drepturi patrimoniale transmisibile față de persoana juridică și de a participa la împărțirea beneficiilor, însă dacă scopul este nelucrativ, interesele fondatorilor constau în a dobândi drepturi de creanță față de persoana juridică dată. Ambele elemente, în esența lor, fac să se deosebească o persoană juridică cu scop lucrativ de una cu scop nelucrativ. Aceasta din urmă, neavând dreptul de a repartiza venitul cu titlu de dividend între membrii, fondatorii sau asociații săi, nu acordă acestora nici un fel de drept patrimonial.

2. Capacitatea de folosință și capacitatea de exercițiu a persoanei juridice.

Ca și persoana fizică și persoana juridică, pentru a deveni subiect al raporturilor juridice, trebuie să dispună de capacitate juridică, ce constă în aptitudinea ei de a avea și de a exercita drepturi și de a-și asuma obligații. În general, calitatea de persoană juridică implică anumite consecințe juridice. Principalele efecte pe care le produce capacitatea juridică ale subiectului colectiv de drept sunt următoarele:

- dreptul persoanei juridice de a participa în nume propriu la raporturile juridice;
- răspunderea persoanei juridice pentru obligațiile asumate;
- dreptul persoanei juridice de a sta în justiție, ca reclamantă sau pîrîtă.

În continuare vom recurge la o analiză succintă a fiecărei din aceste consecințe în parte. Calitatea de persoană juridică îi conferă dreptul acesteia de a participa în nume propriu la raporturile juridice. Ca subiect de drept, persoana juridică va putea să dobîndească drepturi și să își asume obligații, săvîrșind acte juridice, din momentul înregistrării ei la organele abilitate ca entitate juridică individuală. Felul și sfera raporturilor juridice la care participă persoana juridică sunt determinate de specialitatea capacității de folosință a ei,

---

² Băieșu Aurel, Băieșu Sergiu, Buruiană Oleg, Efrim Oleg. Codul Civil al RM . Comentariu vol. I, Chișinău 2006 Tipografia Centrală.

precum și de necesitatea realizării obiectului de activitate, așa cum a fost stabilit prin actele constitutive (de exemplu: obiectul poate fi comercial în cazul persoanelor juridice cu scop lucrativ).

Având dreptul să participe la raporturile juridice, persoana juridică își poate asuma anumite obligații. Fiind obligații ale persoanei juridice, ea va răspunde pentru nerespectarea lor. Răspunderea persoanei juridice pentru obligațiile sale este asigurată grație patrimoniului propriu, asupra căruia creditorii persoanei juridice (creditorii sociali) au drept de gaj general. Pentru angajarea răspunderii acestui subiect de drept trebuie îndeplinite condițiile dreptului comun privind răspunderea juridică. Această răspundere nu poate fi împărțită cu asociații și cu atât mai puțin nu se poate concepe o răspundere solidară a persoanei juridice și asociațiilor față de creditorii sociali. Rolul răspunderii asociațiilor este de a garanta obligațiile sociale, a căror executare cade în sarcina persoanei juridice. Pentru nerespectarea obligațiilor juridice, răspunderea trebuie să aparțină persoanei juridice și numai dacă creditorii sociali nu pot fi satisfăcuți prin urmărirea patrimoniului ei, se va angaja răspunderea asociațiilor. De exemplu, cu titlu de excepție, având rolul de garanți, asociații societății în nume colectiv și asociații comanditați trebuie asimilați fidejursorilor, care sunt ținuți să execute ei obligațiile societății, când aceasta nu și le-a îndeplinit față de creditor.

Ca un efect al personalității juridice, societatea are dreptul de a sta în justiție, fie în calitate de reclamantă, fie în calitate de pârîtă. Întrucât este subiect de drept distinct de asociații care o constituie, persoana juridică poate acționa, ca reclamantă, sau poate fi acționată, ca pârîtă, prin reprezentanții săi legali.

Conform Legii nr. 220-XVI 19.10.2007 cu privire la înregistrarea de stat a persoanelor juridice și a întreprinzătorilor individuali, persoana juridică devine subiect de drept din momentul înregistrării ei la organele abilitate. Din momentul în care s-au îndeplinit formalitățile pe care legea le prevede, persoana juridică dobândește personalitate juridică, adică are o organizare de sine stătătoare, un patrimoniu propriu și un scop determinat, individualizându-se prin cele trei elemente obligatorii: denumirea de firma, sediul și naționalitatea.

3. Persoanele juridice de drept public și persoanele juridice de drept privat.

Analizând literatura de specialitate și legislația RM în acest domeniu, se poate concluziona că cea mai oportună clasificare a persoanelor juridice este cea dată de legislația civilă. Potrivit art.57 din Codul civil, "persoanele juridice sunt de drept public și de drept privat care, în raporturile civile, sunt situate pe poziții de egalitate". La baza acestei clasificări, se pune raționamentul legiuitorului, de a arăta expres subiectele considerate persoane juridice de drept public, iar privitor la cele de drept privat indicând numai categoriile lor. La baza acestei clasificări se află interesul urmărit. Dacă promovează, protejează și realizează un scop general, al întregii colectivități (al tuturor cetățenilor din țară sau al locuitorilor unei localități), persoana juridică aparține domeniului public, iar dacă promovează un interes particular, al fondatorilor (asociațiilor, membrilor sau al unei categorii de persoane determinate sau determinabile), persoana juridică aparține domeniului privat.

Potrivit art.58 din Codul civil, sunt persoane juridice de drept public: statul; unitățile administrativ-teritoriale; organele de stat împuternicite prin lege să exercite o parte din funcțiile Guvernului; organele de stat împuternicite prin actele autorităților publice centrale să exercite o parte din funcțiile Guvernului dacă această posibilitate este prevăzută expres de lege. Acestea li se aplică normele ce privesc persoanele juridice reglementate de Codul civil, dacă contrariul nu rezultă din prevederile legilor speciale (Codul civil, art.192 alin.(2)).

Statul este o persoană juridică de drept public, participă la raporturile reglementate de legislația civilă pe principiul egalității. Statul este o persoană juridică deosebită, deoarece nu îi sunt aplicabile "normele care alcătuiesc fondul de principii esențiale ale persoanelor juridice". Această afirmație își are fundamentul în art.58 alin.(4) din Codul civil, care arată că articolele din capitolul II ale cărții întâi nu sunt aplicabile persoanelor juridice de drept public. Altfel spus, statului nu îi sunt aplicabile dispozițiile cu privire la constituirea, reorganizarea, dizolvarea și lichidarea persoanelor juridice. Nici un act normativ nu stabilește clar structura organizatorică a statului. Această structură însă poate fi văzută prin prisma noțiunii de persoană juridică. Structural, statul are o organizare similară persoanei juridice cu organ suprem (poporul), organ reprezentativ (parlamentul) și organ executiv (Guvernul). Atribuțiile statului ca persoană juridică sunt exercitate de organele sale în limitele competenței lor.

Potrivit art.58 din Codul civil, art. 3 alin.(2) din Legea nr. 764/2001 privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova, art.4 din Legea nr.123/2003 privind administrarea publică locală, unitățile administrativ-teritoriale sunt persoane juridice de drept public. În Republica Moldova, unitățile administrativ-teritoriale sunt sub formă de: a) sate; b) orașe; c) raioane; d) UTA Găgăuzia. În totalitatea lor, unitățile administrativ-teritoriale formează unitatea teritorială a țării. Unitățile administrativ-

teritoriale sunt persoane juridice deosebite, deoarece acestora, ca și statului, nu le sunt aplicabile normele ce reglementează statutul juridic al persoanelor juridice private. Acest fapt rezultă din dispozițiile art.58 alin.(4) din Codul civil, care stabilește că articolele ce se referă la persoanele juridice din Codul civil nu sunt aplicabile persoanelor juridice de drept public. Prin urmare, nici unităților administrativ-teritoriale nu li se aplică dispozițiile cu privire la constituirea persoanelor juridice, la reorganizarea, dizolvarea și lichidarea lor. Capacitatea juridică a unității administrativ-teritoriale o exercită autoritățile administrației publice locale, adică consiliile și primarii, în conformitate cu competența stabilită prin lege.

Prin legi speciale, au fost fondate persoane juridice care îndeplinesc anumite funcții publice, contribuie la exercitarea puterii executive în stat, dar nu sunt structuri ale Guvernului și nu se subordonează lui. Astfel de persoane juridice sunt de exemplu: Banca Națională a Moldovei, Comisia Națională a Valorilor Mobiliare, Curtea de Conturi, Camera de Licențiere, Agenția Națională pentru Reglementarea în Energetică, Agenția Națională pentru Protecția Concurenței etc.

Sunt de drept privat persoanele juridice, constituite de către persoane private, care urmăresc un scop particular al fondatorilor (membrilor, asociaților) sau al altor persoane determinate sau determinabile prin actul de constituire. Sunt de drept privat persoanele juridice cu scop lucrativ și persoanele juridice fără scop lucrativ. Această divizare, în doctrina juridică și în legislația altor state, este cunoscută și ca o divizare în societăți comerciale și societăți necomerciale. Principala deosebire dintre aceste două categorii constă în scopul urmărit de fondatorii (asociații) acestor persoane juridice. La constituirea societății comerciale, fondatorii urmăresc obținerea și împărțirea de beneficii, iar la constituirea societăților necomerciale asociații urmăresc satisfacerea necesităților lor spirituale, culturale, sociale și chiar a necesităților unor persoane străine de societate. În societatea comercială, fondatorii și asociații au drepturi patrimoniale transmisibile față de ea, pe când în cele necomerciale asociații, de regulă, nu au drepturi patrimoniale transmisibile. Excepție fac unele societăți necomerciale care comportă particularități de societate comercială, cum ar fi: asociațiile de economii și împrumut, asociațiile de locatari și altele, în care asociații au drepturi patrimoniale.³ Potrivit legislației Republicii Moldova, noțiunea de persoană juridică cu scop lucrativ este mai largă decât noțiunea de societate comercială, deoarece include și cooperativele, întreprinderile de stat și întreprinderile municipale.

Prin concluzie, putem menționa că apariția subiectului colectiv de drept este opera legiuitorului, apărută ca o replică la necesitățile sociale apărute în societate și la apariția de noi raporturi juridice ce necesitau prezența colectivității ca subiect individual de drept. Personalitatea juridică a acestora a fost și rămâne un apanaj al statului. De asemenea, puterile unei persoane juridice au fost și sunt stabilite de legiuitori, iar scopurile lor au fost dintotdeauna aceleași. Este însă, tot atât de adevărat că reglementările în domeniu, au suferit modificări, pe măsură ce realitățile și relațiile se modificau. Cu toate acestea, trebuie de menționat ca persoana juridică nu este o creație pur legislativă, pentru că așa cum orice persoană juridică trebuie să se conformeze prescripțiilor legale, tot astfel și legiuitorul trebuie să-și adapteze baza normativă la realitățile existente. În acest sens, e de ajuns să facem o incursiune în scurta istorie a reglementărilor în domeniu de la noi din țară. Acestea au suferit modificări esențiale, care în mare parte sau datorat presiunilor sociale și a necesităților economice aflate în permanentă modificare.

O altă concluzie este că orice acțiune a persoanelor juridice este la mîna unor formalități. Astfel, nașterea oricărei persoane juridice nu este un fapt natural, ci el este precedat de anumite acțiuni stricte care, dacă nu sunt urmate, pot compromite înființarea entității. Același lucru, îl putem spune cu aceeași tărie, despre orice perioadă din viața unei persoane juridice, fie că e vorba de funcționare, reorganizare sau lichidare.

Bibliografie

1. Cărpenaru A, Stanciu D. *Drept comercial român*, București, 2001.
2. Băieșu A, Băieșu S, Buruiană O, Efrim O., *Codul Civil al RM . Comentariu vol. I*, Chișinău 2006, Tipografia Centrală.
3. Roșca N., Baieș S., *Dreptul afacerilor*, ediția III-a, Chișinău 2011.
4. Avomic G., *Teoria generală a dreptului*, Manual, Chișinău, editura Cartier juridic, 2004.

---

³Nicolae Roșca, Baieș Sergiu, *Dreptul afacerilor*, ediția III-a, Chișinău 2011.